ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΞΩ ΚΟΣΜΟ

Η ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τὰ μεγάλα βραβεῖα Νόμπελ δοθήκανε τὴ χρονιὰ τούτη, γιὰ τὴ γιατρικὴ ἐπιστήμη, στὸ Μετσνικὼφ καὶ στὸν Ehrlich, γιὰ τὴ χημεία στὸν Rutherford, γιὰ τὴ φυσικὴ στὸν καθηγητὴ Μὰξ Πράγκ τοῦ Βερολίνου, καὶ γιὰ τὴ φιλολογία στὸν Ἄγγλο ποιητὴ Swinburne. Ὁ Μετσνικὼφ εἶναι ὁ περίφημος γιατρός, συνεργάτης τοῦ Παστέρ, καὶ ὕστερα διευθυντὴς τοῦ παστερικοῦ ἰνστιτούτου. Καταγωγῆς ρούσσικης. Δόξασε τὸνομά του μὲ ἐπιστημονικὲς ἀνακάλυψες λογῆς λογῆς. Τώρα τελευταῖα ἔγραψε καὶ βιβλία ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας ποὺ πολὺ διαβαστήκανε. Κατάγινε πολὺ στὴ μελέτη τῶν ἄχαρων γηρατειῶν, κ' ἔδειξε τρόπους γιὰ νὰ παρατείνεται ἡ ὑγεία, ἡ νιότη, τὸ ἄνθισμα τοῦ δύστυχου ἀνθρώπου ὅσο εἶναι βολετὸ πιὸ πολύ. Κατάντησε νὰ ρίξῃ μέσα μας τὸ γοητευτικὸ στοχασμὸ πὼς καὶ τὰ γεράματα μιὰ ἰδέα εἶναι καὶ πὼς ἀπὸ τὴ θέληση τοῦ θνητοῦ κρέμεται νὰ τὰ παραμερίσῃ. Ἀλλοίμονο!

Ὁ Μὰξ Πράγκ εἶναι φυσικὸς γερός, καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου. Ὅσο γιὰ τὸ Rutherford, εἶναι Ἄγγλος χημικὸς ἀπὸ τὸ Μάντσεστερ, μόλις τριάντα ἑφτὰ χρονῶν. Πολλὰ παρατήρησε καὶ ἀνακάλυψε σημαντικά, σχετικὰ μὲ τὸ ράδιο.

* *

Ὁ φίλος μας ὁ Swinburn εἶναι, ἀίσως δὲν ἔχω λάθος,— ἂν ἐξαιρέσουμε τὸ Μιστρὰλ—ἡ ὑψηλότατη κορφή, ἀνάμεσα στοὺς λειτουργοὺς τοῦ Στίχου, ποὺ ζοῦνε ὡς τὴν ὥρα στὸν παλαιὸ καὶ στὸ νέο κόσμο. Μαθητὴς τοῦ Σέλλεϋ καὶ λατρευτὴς τοῦ Οὐγκὼ· κάτι ἀπὸ τὴν ὑπερούσια μουσικὴ τοῦ πρώτου κι ἀπὸ τοῦ δεύτερου τὴν μεγαλότεχνη πλαστική. Εἶναι τώρα ὡς ἑβδομήντα χρονῶν. Ἔγραψε δράματα καὶ λυρικὰ ποιήματα· οἱ περίφημες *μπαλάντες* του εἶναι πρότυπα στὸ εἶδος τους. Εἶναι μέγας λυρικὸς καὶ μέγας ρυθμοπλάστης. Τὸ στοιχεῖο του ὁ ἄκρατος ὁ μὲ ἀπέραντες μελῳδίες λυρισμός. Ὅταν εἴδανε τὸ φῶς, οἱ πρῶτοι του στίχοι, κατηγορήθηκαν ὡς ἀνήθικοι. Ὁ ποιητὴς τοὺς ὑπεράσπισε λαμπρὰ στὸ δεύτερο τόμο τῶν ποιημάτων του μέσα σὲ κάποια του σημειώματα. Μὰ στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα ὅσο θέλεις βρόντα. Ἕνα του τραγοῦδι γιὰ τὴ Σαπφὼ κ' ἕνα του ἄλλο γιὰ τὸ Μπωντελαίρ — αὐτὰ τὴν ὥρα τούτη μοῦ ἔρχονται στὸ νοῦ—ἀλησμόνητ' ἀριστουργήματα.

*

Τάγαλμα τοῦ Μιστρὰλ θὰ στυλωθῇ, καθὼς ἔγραψα ἐδῶ, στὴν Ἄρλα ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τῆς πεντηκονταετηρίδας τῆς «Μιρέγιας» του. Ἔργο τοῦ γλύπτη Θεόδωρου Ριβιέρ. Παρασταίνεται σ' αὐτὸ ὁ Μιστρὰλ ὀρθός, μὲ τὸ πλατύγυρο μαλακὸ καπέλλο του, μ' ἕνα λουλοῦδι ἀγροτικὸ στὴ μπουτονιέρα τῆς ζακέττας του, μὲ τὸ ραβδί του στὸ χέρι, σὰ νὰ βγῆκε σὲ μοναχικὸ περίπατο. Τἀνάγλυφα τοῦ βάθρου, καμωμένα ἀπὸ τὸ γλύπτη Φεριγκούλ, παρασταίνουν τὶς πιὸ σημαντικὲς σκηνὲς τῆς Μιρέγιας.

*

Στὸ Mercure de France ἄρχισε νὰ δημοσιεύεται ἡ τελευταία ἐξομολόγηση τῆς φιλοσοφικῆς ψυχῆς τοῦ Νίτσε. Τὸ ἔργο ἐπιγράφεται «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος» — Πῶς κανεὶς γίνεται ὅ,τι εἶναι». Ἔμενε ὡς τώρα ἀδημοσίευτο στὴ Γερμανία, ἀπὸ λόγο ἰδιαίτερο ἠθικοκοινωνικό Κατωρθώθηκ' ἐπὶ τέλους νὰ ἰδῇ τὸ φῶς σὲ μετρημένα ἀντίτυπα, γιὰ τοὺς λίγους.

*

Ὁ ἴδιος ὁ Mercure de France ἄρχισε νὰ βάζῃ μὲ τὶν τίτλο *Πρόσωπα* γελοιογραφικὲς εἰκόνες ἀκουσμένων ἀνθρώπων, καμωμένες ἀπὸ τὸν περίφημο τεχνίτη Ἀντρέα Rouveyre. Τὸ πρῶτο πρόσωπο εἴτανε ὁ Anatole France. Τὸ τρίτο πρόσωπο, ὁ Jean Moréas.

*

Πολὺ θόρυβο ἔκαμε στὴ Γερμανία καὶ στὴ Γαλλία ἕνα δράμα *Ἠλέχτρα*. (Ὁ κ. Μιστριώτης ἀλήθεια πιστεύει πὼς οἱ δημοτικιστὲς τὴ βαφτίσανε, τὴ μεγάλη τραγικὴ ἡρωΐδα, *Κεχριμπάρα*, ἢ τὸ πῆρε γιὰ πολιτικὸ τερτίπι στὸν πόλεμο κατὰ τοῦ μαλλιαρισμοῦ; Ἢ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο, ἄρερημ!) Ἡ *Ἠλέχτρα* τούτη εἶναι ἔργο ἑνὸς Γερμανοῦ ποιητῆ, τοῦ Hugo de Hofmannsthal. Ὁ βορειανὸς καλλιτέχνης τὴ σκέπασε μὲ καταχνιὲς καὶ μὲ σύγνεφα τὴν ἀττικὴ παρθένα Τὰ τράβηξε ἴσα μ' ἐκεῖ ποὺ δὲν παίρνει ἄλλο τὰ μέτρα τῶν ἀρχαίων τραγικῶν, κι ἀπὸ κλασσικὴ ψυχὴ τὴν Ἠλέχτρα του τὴν ἔκαμε ρωμαντικὴ καὶ σαιξπηρική, βάζοντάς τηνε πιὸ κοντὰ στὶς Ἐρινύες, παρὰ στὶς Χάριτες. Ὅμως κ' ἔτσι, τὸ ἔργο τοῦ Γερμανοῦ δραματογράφου τὸ ξεχωρίζει μιὰ μεγάλη τραγικὴ πνοή, καὶ προξενεῖ βαθειὰ ἐντύπωση.

*

Ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τῆς ἀπογερμανισμένης Ἠλέχτρας τούτης οἱ κκ. Gaston Danville καὶ Σάλτας δημοσιεύουνε μεταφρασμένο ἕνα ἀπὸ τὰ λεπτοστόχαστα καὶ τόσο καλογραμμένα πάρεργα τοῦ Ἐμμανουὴλ Ροΐδη, τὴ *Χρυσηΐδα* του. Ἡ μελετοῦλα τοῦ ἀλησμόνητου Ροΐδη, καθὼς μᾶς λένε οἱ μεταφραστές, ρίχνει κάποιο φῶς στὴν ψυχολογία τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ σὲ ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ ἁμαρτωλοῦ σπιτιοῦ τῶν Ἀτρειδῶν.

*

Ἀγῶνες καὶ βραβεῖα. Ἡ Ἀκαδημία Γκονκοὺρ ἔδωκε τῆς χρονιᾶς τὸ βραβεῖο, 5000 φράγκα, στὸ βιβλίο τοῦ νέου λογοτέχνη Miomandre «Γραμμένο ἀπανου στὸ νερό», κάτι σὰ ρομάντσο.

Τὸ βραβεῖο ποὺ μοιράζει κάθε χρόνο τὸ περιοδικὸ «Ἡ εὐτυχισμένη ζωή», ἄλλες 5000 φράγκα, τὸ πῆρε τὴ χρονιὰ τούτη ὁ μυθιστοριογράφος Ἐστωνιὲ γιὰ τὸ βιβλίο του «Ἡ κρυφὴ ζωή».

Τὸ βραβεῖο ποὺ μοιράζει, κάθε πέντε χρόνια, τὸ Βελγικὸ Κράτος στὸ καλήτερο λογοτεχνικὸ ἔργο, — ἄλλες 5000 φραγκα· τὸ ἔλαβ' ἐφέτος ἕνας ποιητὴς ὁ Φερνάντος Σεβερὶν γιὰ τοὺς στίχους του. Σὰ νὰ ποῦμε ὁ Λάμπρος Πορφύρας. Περίμενε κ' ἐσύ, Πορφύρα, νὰ πάρῃς βραβεῖα· μόνον ἑξυπνάδες ἄκουγε.

*

Μὰ τὸ μεγάλο βραβεῖο Νόμπελ — 132000 φράγκα — γιὰ τὸ καλήτερο λογοτεχνικὲ ἔργο ποὺ πρέπει νἄχῃ κάποιο χαραχτῆρα ἰδανιστικό, ἀξιώθηκε νὰ τὸ πάρῃ, τελευταῖα, ὁ Ρωδόλφος Eucken, καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἰένας. Ὁ πλούσιος τιμημένος φιλόσοφος τουτος γεννήθηκε στὰ 1846. Εἶναι ἀπὸ τοὺς λίγους ποὺ ἀγωνιστήκανε μὲ τὴ σκέψη τους νὰ ξαναζεστανουνε τὴν ἀρκετὰ παγωμενη θρησκευτικὴ ἰδέα ἀπὸ τὴν πρόσδο τῆς ἐπιστημονικῆς ἀλήθειας. «Πόση ἀλήθεια κλεῖ μέσα της ἡ θρησκεία». Ἔτσι πρέπει νὰ μεταφραστῇ ὁ τίτλος τοῦ σημαντικοῦ βιβλίου του ποὺ βγῆκε στὰ 1901. Ὁ Eucken ἔστησε ἀγνάντια στὰ δυὸ εἴδη τῶν πολιτισμῶν, καθὼς τὰ θέλει,

---

μονοτονία. Περίμενε λοιπόν πότε νὰ μεγαλώσῃς ἐσύ, γιὰ νὰ χαρῇ κι' αὐτὴ τὸν κόσμο. Πόσες φορὲς μοῦλεγε· «Καὶ τί ἀνάγκη ἔχω κι' ἂν ὑποφέρω τώρα; Θὰ μεγαλώσῃ ὁ Σταῦρος μου καὶ θὰ καταφέρῃ τὸν πατέρα του νὰ μοῦ βγάλῃ καὶ τὴν Ἀννούλα ἀπὸ τὸ σκολειὸ τοῦ μοναστηριοῦ. Κ' ἔτσι ἔχοντας τὰ δυὸ παιδιά μου στὴν ἀγκαλιά, θὰ λάμψῃ καὶ γιὰ μένα ὁ ἥλιος, θ' ἀστράψῃ ὁ κόσμος καὶ γιὰ μένα».

ΣΤΑΥΡΟΣ. Γλυκὲς ἐλπίδες, μὰ πάντα ἐλπίδες. *(Κουνάει τὸ κεφάλι του).* Ἡ παντοτεινὴ ἱστορία, ἡ αἰώνια ἱστορία... *(Ἀλλάζει τόνο).* Κι' ὁ πατέρας;

ΓΙΑΓΙΑ. Ἄχ! ὁ πατέρας σου. Ὁ ἴδιος πάντα. Ὅλο πλουταίνει, ὅλο καὶ πλουταίνει. Οἱ δουλειές του, φαίνεται, πάνε περίφημα. Ἔτσι τοὐλάχιστο ἀκούω, γιατὶ αὐτὸς ποτὲ δὲ δίνει λογαριασμὸ σὲ κανένα.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Πάντα εἶναι σκληρός, ὅπως καὶ τότε;

ΑΝΝΟΥΛΑ. Ἄχ! ἡ ματιά του, Θεέ μου, σὲ κάνει αὐτὴ μονάχα ταπεινό, σὲ κάνει δοῦλο, σὲ κάνει τιποτένιο.

ΓΙΑΓΙΑ. Πές μου λοιπόν, παιδί μου, τόσον καιρὸ μονάχο, ἔρημο στὰ ξένα πῶς τὰ πέρασες. Σὲ ποιὸ μέρος πῆγες ἅμα ἔφυγες ἀπὸ δῶ; Τί ἔκανες ἐκεῖ;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Πῶς τὰ πέρασα; Δὲ μὲ κοιτάζετε; Μὰ ἡ ζωή μου καὶ ἡ δουλεια μου... *(διακόφτοντας).* Νὰ ἔχουμε καιρὸ νὰ μιλήσουμε γι' αὐτά. Τώρα πιὰ ποὺ θὰ εἶμαι μαζί σας, ποὺ θὰ μὲ βλέπετε καθε μέρα...

ΓΙΑΓΙΑ. Ὥστε ἦρθες γιὰ πάντα πιά;

ΑΝΝΟΥΛΑ. Τί χαρά!

ΣΤΑΥΡΟΣ. Γιὰ πάντα βέβαια. Ἔχω ὅλη τὴν καλὴ θέληση νὰ φιλιώσω μὲ τὸν πατέρα. Κι' αὐτὸς τὸ θέλει μαλιστα. Μοῦ τὸ μήνυσε ὁ ἴδιος πρὸ λίγου καιροῦ.

ΓΙΑΓΙΑ. Καὶ μένα ποτὲ δὲ μοῦκαμε λόγο γι' αὐτό Καὶ μαλιστα οὔτε σήμερα ποὺ ἦρθε γιὰ σένα ἡ κουβέντα.

ΣΤΑΥΡΟΣ. Δὲν ξέρει ὅμως κι' αὐτὸς ἃ θἔρθω καὶ πότε θἔρθω.. *(Ἀλλάζει τόνο).* Μοῦ εἶπαν κάτου πὼς δὲν εἶναι ἐδῶ, αὐτὴ τὴν ὥρα.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Ὄχι. Ὅταν ἔφυγε· μᾶς εἶπε πὼς πάει στὸ γραφεῖο του.

Πάψη.

ΣΤΑΥΡΟΣ *(γυρίζει γύρω τὸ βλέμμα).* Πῶς τὰ θυμᾶμαι ὅλα τὰ πράματα ἐδῶ μέσα! Περνάει αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἀπὸ τὸ νοῦ μου ὅλη ἡ παλιά μου ζωή. Τί συγκίνηση πνίγει τὴν καρδιά μου! Πόσες φορὲς στὰ ξένα δὲ θυμήθηκα ὅλες τὶς γωνιὲς τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ κάθε μιὰ μοῦ ἔκρυβε καὶ μιὰ ἀνάμνηση. Πόσες φορὲς δὲν πεθύμησα τὴ μυρουδιὰ ἑνὸς ρόδου ἀπὸ τὸν κῆπο μας. Πόσο σπάραγμα δὲν αἰστανόμουνα μέσα μου, ὅταν περνοῦσα ἀλάκερο χειμῶνα χωρὶς ἕνα φιλὶ τῆς μάνας, χωρὶς ἕνα ἀγκάλιασμά της! Καὶ πόσες φορὲς ὁ νοῦς μου, δὲ μοῦ ἔφερε σᾶς, καλή μου γιαγιά, ποὺ καθόσαστε τὶς κρύες νύχτες τοῦ χειμῶνα στὸ κρεββάτι μου πλαϊ, ὅσο νὰ κοιμηθῶ, καὶ μοῦ λέγατε ἐκεῖνα τὰ παραμύθια σας, καὶ ἀνοίγατε στὴν παιδιάτικη φαντασία μου ὁλάκερους κόσμους... Ὤ! ἐκεῖνα τὰ παραμύθια σας, δὲν τὰ ξέχασα ποτέ, οὔτε θὰ τὰ ξεχάσω καὶ ποτέ.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Μοῦ τὰ λέει τώρα καὶ μένα, Σταῦρο. Μοῦ τὰ λέει καὶ μένα.

ΣΤΑΥΡΟΣ *(ξακολουθῶντας).* Πόσες φορὲς ἐκεῖνα τὰ παραμύθια δὲ μὲ παρηγόρησαν στὰ ξένα, στὶς στιγμὲς τῆς ἀπελπισιᾶς μου. Εἴμουνα ἐγὼ τὸ βασιλόπουλο ποὺ ἔπρεπε ν' ἀνοίξω τὸν πύργο ποὺ κλειοῦσε μέσα τὴ χαρά. Εἴμουνα ἐγὼ τὸ παλληκάρι ποὺ ἔμαθε νὰ κάνω τὸ καλὸ ὡς καὶ στὰ μι-

στὸν πολιτισμὸ τῆς *μορφῆς*, καὶ στὸν πολιτισμὸ τῆς *δύναμης*, τὸν πολιτισμὸ τῆς *οὐσίας*, ἢ τὸ *νοολογικὸ* πολιτισμό. Ἡ ἀγάπη τῆς μορφῆς μονάχα μᾶς φέρνει σ' ἕνα εἶδος πλαστικῆς ἀκινησίας. Ἡ ἀγάπη τῆς δύναμης μόνης μᾶς φέρνει σ' ἕνα εἶδος κίνησης ἄπαυτης, ποὺ χάνεται μέσα της κάθε τι οὐσιαστικό. Γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ φτάσουμε στὴν πραγματικὴ τὴν ἀλήθεια, χρειάζεται κάποια ἰσορροπία ἀπὸ τὰ παλιὰ ποὺ πρέπει νὰ τὰ συντηροῦμε, κι ἀπὸ τὰ νέα ποὺ πρέπει νὰ τὰ δημιουργοῦμε.

Κ**

Η ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΡΑ

Σὰν κάθε βράδυ, εἶτανε πλημμυρισμένο τὸ λαϊκὸ ξεκαινουργωμένο καφενεῖο. Ἡ μικρὴ πλατεῖα σιμὰ στὸ λιμάνι φωτισμένη καὶ γεμάτη τραπέζια ἀντηχοῦσε ἀπ' τὴ χλολοὴ καὶ τὰ γέλοια, πρὸ πάντων περίγυρα σ' ἕνα διάρωτο, ἀνθοστόλιστο κιόσκι. Ἐκεῖ τραγουδοῦσαν, συνοδευμένες ἀπὸ μιὰν ἐλαφριὰ μουσική, λίγες νέες γυναῖκες ξελαιμισμένες, κοκκινοβαμμένες καὶ πρόσχαρες, σκορπώντας ματιὲς καὶ χαμόγελα στοὺς γύρω τους χαροκόπους ἐργατικούς, ποὺ κουρασμένοι ἀπ' τὴν ἐργασία καὶ τὴ ζέστα τῆς ἡμέρας, ξαποσταίνανε ἐκεῖ μ' εὐχαρίστηση, πίνοντας καφέ, μπίρα ἢ σπίρτα. Τώρα ἕνα τραγοῦδι γλυκό, δροσερό, ἁπλώνονταν μαζὶ μὲ τὸν ἦχο σιγαλῆς κιθάρας. Ἡ τραγουδίστρα φαινόνταν ἡ νεώτερη ἀπ' ὅλες, μιὰ ψηλόλγνη μὲ γλυκὰ μαῦρα μάτια καὶ μὲ καστανὰ μαλλιὰ ποὺ στεφάνωναν ἕνα μελαχροινὸ πρόσωπο, ἀρκετὰ συμπαθητικὸ μ' ὅλη τὴν ἔλλειψη τῆς ὀμορφάδας καὶ τὸ φτιασίδι ποὺ ροδόβαφε τὰ μάγουλά της. Εἶταν ντυμένη ὅπως καὶ οἱ ἄλλες, μ' ἕνα φόρεμα ἀπὸ χρῶμα χτυπητό, τριανταφυλλί, μονάχα εἶταν ὀλιγότερο ἀνοιχτὸ στὸ λαιμό, καὶ δὲ φοροῦσε κανένα ἀληθινὸ ἢ ψεύτικο στολίδι. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔκανε ἐντύπωση καὶ ποὺ τὴν ξεχώριζε ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες, εἶταν μιὰ σοβαρότη ποὺ δὲν ἐταίριαζε σὲ τέτοιο μέρος, κάτι σὰν ντροπαλὸ καὶ σεμνὸ στὸ φέρσιμό της. Δὲν εἶταν ἀπ' τὶς πιὸ ξεπεσμένες· τὰ γέλοια καὶ οἱ ἐξυπνάδες ἐπάψανε μόλις ἐφάνηκε ἐκείνη· πέντ' ἕξη νέοι ποὺ κύκλωναν ἕνα τραπέζι, κάνοντας σατανικὸ ρεμπελειό, ἐγύρισαν τὶς καρέκλες τους σὲ τρόπο ποὺ νὰ βλέπουν καλλίτερα τὶς ἄλλες. Μόνο ἕνας ἄντρας κοντόχοντρος, μὲ πρόστυχο ἐξωτερικό, μὲ χοντρὴ χρυσὴ καδένα στὸ ἄσπρο γιλέ του, ἔδειχνε πὼς εἶταν ὁ μοναχὸς θαμαστής της, μὲ τὸ γέλοιο του, τὰ χειροκροτήματα καὶ τὰ κολακευτικὰ λόγια.

—«Ἄ, ὁ κὺρ Πέτρος ὁ ταμπακᾶς! λέγανε δυὸ τρεῖς στὸ πλαγινό του τραπέζι. Γυρεύει νὰ τὰ ψήσει μὲ τὴν Πιπίνα! Μὰ δὲν εἶναι κρῖμας νὰ χάνη τὴν ὥρα του μὲ μιὰ ποὺ θέλει νὰ περάση γιὰ ψιλὲς ὀγκιές!»

Εἴχανε πάρη ἀπόφαση νὰ τὴν ἀφήσουνε ἥσυχη, σὰν τὴν εἴδανε σοβαρή, καὶ μάλιστα σὰν δὲν εἴτανε ὄμορφη. Γύρω τοὺς ἐτραβοῦσαν οἱ ἄλλες, τόσο χαρούμενες καὶ τόσο πιὸ ὀρεχτικές! Κ' εἶταν ἀπόψε ὅλοι πρόθυμοι ν' ἀποτραβήξουν ἀπὸ τὸ «καπρίτσιο» του τὸν καλοστεκάμενο ταμπακᾶ καὶ νὰ τοῦ δείξουν τὴ Ρόζα ἢ τὴ Νόλλα ἢ τὴ θεότρελλη Σάντρα.

Μὰ ἡ Πιπίνα φαίνονταν σὰ νὰ μὴν ἐπρόσεχε σὲ κανένα τους· ἥσυχα τραγουδοῦσε ἀπ' τὴ θέση της, ἐνῶ τὸ βλέμμα της ξετραστικὸ πλανιόνταν τρογύρω. Μιὰ στιγμὴ κατὰ τύχη σταμάτησε σ' ἕνα ἀπὸ τ' ἀρκαδιασμένα σπίτια στὸ πλάϊ τοῦ καφενείου. Εἶταν τὸ σπίτι ἑνὸς πλούσιου ἐμπόρου καὶ στὸ φωτόλουστο μπαλκόνι καθόντανε μισοζαπλωμένη μία νέα κυρία, καὶ φάνταζαν τὰ λευκὰ μπράτσα της, ποὺ βγαίναν ἀπ' τὰ πλατιὰ μεταξωτὰ μανίκια. Ἕνα παιδὶ ὡς 13 χρονῶν τὴν παράστεκε, κρατώντας ἕνα τριαντάφυλλο ποὺ τὸ ἔριξε πρὸς τὸ μέρος τῆς τραγουδίστρας καὶ τότες ἡ κυρία σηκώθηκε, πῆρε τὸ παιδὶ καὶ τὸ τράβηξε ἀπὸ τὸ μπαλκόνι. Τὸ τιμωροῦσε· ἡ κυρία ἔβγαινε γιὰ ν' ἀναπνέψη καθαρὸν ἀέρα...φαινόνταν ποὺ δὲν ἐπρόσεχε σ' ὅ,τι γενόνταν κάτου· τὶς γυναῖκες τοῦ καφεσαντὰν τὶς περιφρονοῦσε, καὶ δὲν ἐξαιροῦσε βέβαια σ' αὐτὸ τὴν Πιπίνα.

Ἴσως ἡ τραγουδίστρα σκεφτόντανε αὐτά, ἐνῶ τὸ βλέμμα της, μὲ κάποια περηφάνεια παράτησε τὸ μπαλκόνι καὶ ξακολούθησε τὸ ἄσκοπο πλάνεμα... Μὰ ξάφνου ἡ φωνή της ἐκόπηκε, σὰ νἄχε κιπῆ ἡ ἀναπνοή της... Τὸ αἷμα ἀνέβηκε στὸ πρόσωπό της, καὶ μὲ ἀλλαγμένη, ξανοιγμένη, ὀλόθερμη ἔκφραση, κάρφωσε μιὰ στιγμὴ τὴ ματιὰ φλογερή, πάνου στὸν ἄντρα ποὺ μόλις εἶχε καθήση. Μὰ σὰν τρομαγμένη, ἐχαμήλωσε πάλι τὸ βλέμμα, σὰ νὰ μὴν τολμοῦσε νὰ κοιτάξη ἐκεῖ ποὺ τὸν εἶδε, ποὺ τὸν ἐγνώρισε! Καὶ ἡ φωνή της ξακολούθησε πιὸ σιγανή, πιὸ γλυκειά, καὶ πιὸ τρεμουλιαστὴ τώρα... Μὰ μιὰ χαρὰ ἄξαφνη τὴν εἶχε κυριέψει, ἕνα ἄσβυστο γλυκόγελο εἶχε στολίσει τ' ἀχεῖλι της, καὶ τὸ βλέμμα της κάθε στιγμὴ ὑψονόντανε ὀλόγοργο καὶ θερμό, καὶ σκίπαζε μὲ χαϊδευτικές, ὀλόφωτες ἀχτῖδες ἐκεῖνον ὁποῦ ὁ ἐρχομὸς τὴν εἶχε ξάφνου ζωντανέψει.

Σοβαρός, σὰν ἀδιάφορος αὐτός, πῆρε ἕνα μποκετάκι ἀπὸ ἕνα παιδὶ ποὺ τρογύριζε μὲ λουλούδια, καὶ τὸ ἔρριξε πρὸς τὸ μέρος τῆς τραγουδίστρας· τόπιασε κείνη καὶ τὸ κάρφωσε στὸ στῆθος της.

Γύρω οἱ ἄλλοι κοιτάζανε σιωπηλοί· ἀπὸ κάμποσο καιρὸ ἔβλεπαν νὰ ἔρχεται ἀνάμεσό τους, σοβαρό, μὲ ἕναν ἀέρα περηφανο, ποὺ χύνονταν στὸ πέρασμά του, μὲ τὸ μέτριο καὶ λιγνό του ἀνάστημα, τὴ μελαχροινή του μορφή, ζωηρεμένη ἀπ' τὰ γυαλιστερὰ μαῦρα μάτια, μὲ τὴν ἁπλὴ μαύρη φορεσιά του, τὸν κ. Γυαλλίδη, σεβαστὸ γιὰ τὴν κοινωνική του θέση καὶ τὰ πλούτη του.

Καθόντανε πάντα μοναχός, ἔπαιρνε μπίρα, καὶ ἔφευγε ἔπειτα ἀπὸ λίγο. «Γιατί ἔρχεται κάθε βράδυ ἐδῶ;» ἐρωτώντανε, σαστισμένοι γιὰ τὴν προτίμηση, ποὺ ἄρχισαν νὰ παρατηροῦν, πρὸς τὴν Πιπίνα. Μὰ καὶ γι' αὐτήνε τὴν ἴδια εἶχε περάσει καιρὸς ὡς νὰ καταπειστῆ ποὺ ὁ Γυαλλίδης τὴν ἐπρόσεχε. Στὴν ἀρχή, ἀκούοντας τὶς κουβέντες τῶν ἄλλων, ἐρωτιόνταν κι' αὐτὴ γιατί νὰ ἔρχεται ἐκεῖ κάθε βράδυ; μὰ συνόδεψε τὸ ρώτημά της μ' ἕνα ἀναστέναγμα ποθερὸ σὰν ἀντίκρυσε τὶς βαθιὲς ματιές του, σὰν ἐδέχτη τὰ δροσερὰ λουλούδια του.

Ἔλεγε «τί γυρεύει ἀπὸ μέ;» Μὰ λίγο λίγο τὸν ἐκοίταζε περισσότερο· καθε βράδυ, πρὶν ἀρχίση τὸ τραγούδισμά της, ἔλπιζε νὰ τὸν ἰδῆ ἐκεῖ, στὴν πρώτη γραμμή, ποθοῦσε ν' ἀντικρυστῆ στ' ὁλόβαθειο βλέμμα κ' εἶδε μιὰ μέρα τὴ στοχαστική του μορφὴ νὰ ξεφέγγη σ' ἕνα χαμογέλοιο, κ' ἔνοιωσε ποὺ σὲ κάθε κίνημά του σριχτοδένονταν σὲ μιὰ μαγεμένη καδένα, ποὺ τὴν ἔκανε σκλάβα του, ποὺ τὴν ἔσερνε νὰ τὸν λατρεύη γιὰ ὅλη τὴ ζωή της. Εἶταν περίεργη ἡ θέση τῆς νέας τραγουδίστρας. Εἴτανε τί μια ἀνάμεσα στὶς ἐλαφρὲς γυναῖκες· γιὰ νὰ δείξη τὴν τιμιότητά της; ἔκανε τὴν ψυχή, τὴ σοβαρή, καὶ ὅμως στὴν καρδιά της ἔβραζαν πόθοι ἄσβιστοι, πόθοι χαρᾶς καὶ οἰκογενειακῆς εὐτυχίας.

Ὀρφανὴ σὲ μιὰν ἡλικία ποὺ σὰν ταξιδιώτης σὲ χώρα ξένη εἶχε ἀνάγκη νὰ τῆς ἐξηγᾶνε κάθε μέρα καινούρια πράματα, εἶχε συμμαζωχτῆ ἀπὸ μιὰ συγγένισσά της, ποὺ τὸ φέρσιμο καὶ οἱ συνήθειες τὴν ξάφνισαν, τὴν ἀποξένωσαν, τόσο διαφορετικὲς ἀπὸ τὴν ὡς τότε ζωή της. Ἡ θύμηση ὅμως αὐτῆς τῆς ζωῆς της εἶχε χαραχτῆ βαθειὰ στὴν παιδική

κρούλια τὰ μερμήγκια, καὶ ποὺ προσμένω τὴν πλερωμή τους μιὰ μέρα, σὰ θὰ τὰ χρειαστῶ γιὰ τὸ τρανὸ στοίχημα τῆς Πεντάμορφης τοῦ κόσμου. Εἶμουνα ἐγὼ ὁ καβαλλάρης ποὺ ἔτρεχα στὸν ἀγκαθωτὸ τὸν κάμπο, χωρὶς κανεὶς νὰ μπορῆ νὰ μὲ φτάση γιὰ νὰ κερδίσω τὸ στοίχημα τοῦ βασιλιᾶ.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Ἀλήθεια; Καὶ εἴσουνα ἐσὺ ποὺ ἀνάστησες τὸ μαρμαρωμένο βασιλόπουλο;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Τὸ μαρμαρωμένο βασιλόπουλο δὲν ἀναστήθηκε ἀκόμα. Μὰ εἶμουνα ἐγὼ ποὺ πῆγα στὴ μονιὰ τοῦ γήταυρου καὶ εἶδα τὸν παραδαρμὸ τοῦ θεριοῦ, κι' ἄκουσα τὸ μούγγρισμά του, καὶ δὲν μπορῶ ἀκόμα νὰ ξεχάσω τοὺς δρακόντους ποὺ τὸ εἶχανε ἀδράξει ἀπὸ τὸ λαιμὸ καὶ τὸ βασανίζανε.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Γιαγιά μου, ἐμένα δὲ μοῦ εἶπες αὐτὸ τὸ παραμύθι τοῦ γήταυρου.

ΓΙΑΓΙΑ. Ἀλήθεια, παιδί μου, αὐτὸ τὄλεγα πάντα στὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Μὰ τώρα δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω καὶ γὼ πῶς τὸ εἶχα ξεχάσει...

ΑΝΝΟΥΛΑ. Μήπως ἦρθε μέσα στὸ μυαλό σου κανένας δράκοντας καὶ σοῦ τόνε σκότωσε τὸ γήταυρο, γιαγιά;

ΓΙΑΓΙΑ. Φοβητσιάρα, Ἀννούλα, φοβητσιάρα. Δὲ θέλεις καὶ πολὺ νὰ τὸ πιστέψης αὐτό, καὶ τὰ βράδι νὰ μοῦ λές πῶς βλέπεις δρακόντους στὴν κάμαρά σου, ὅπως ἐδῶ καὶ κάμποσον καιρό. Θυμᾶσαι;

ΑΝΝΟΥΛΑ. Μὰ τότε δὲν ἔλεγα ψέματα, γιαγιά μου. Ὑπάρχει κάποιος δράκοντας στὸ σπίτι μας. Εἶδα τὸν ἥσκιο του ἕνα βράδυ ἐδῶ μέσα μὲ τὰ μάτια μου. Μὰ γιατί δὲ μὲ πιστεύετε;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Λὲς νὰ εἴτανε κανεὶς σὰν κι' αὐτοὺς ποὺ βασανίζουν τὸ γήταυρο; Ὤ! νὰ βλέπατε' ἐκεῖ στὴ μονιά του τὸ δυνατὸ θεριὸ νὰ σπαράζη, νὰ κλαίη, νὰ δέρνεται, νὰ φωνάζη, καὶ κανεὶς νὰ μὴν ἔρχεται, καὶ κανεὶς νὰ μὴ μπορῆ νὰ τὸ γλυτώση ἀπὸ τὰ νύχια τῶν φοβερῶν δρακόντων.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Μὰ ἀφοῦ εἶναι δυνατὸ θεριὸ ὁ γήταυρος καθὼς λές, γιατὶ δὲ νικάει τοὺς δρακόντους;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Τοὺς νικάει στὸ τέλος, τοὺς νικάει ἕναν ἕναν ἐκεῖ ποὺ δὲν μποροῦσε ὅλους μαζί. Μὰ αὐτὸ γίνεται ὅταν μεγαλώνει τὸ θεριό, ὅταν βάνει ὅλη τὴ δύναμή του, ὅλη τὴ λύσσα του. Καὶ ὕστερα γυρίζει ἀπὸ χώρα σὲ χώρα, κι ἄλλοι! καὶ τρισαλλοί! ὅπου ἀκουστεῖ τὸ μούγγρισμά του. Τὸ μούγγρισμά του φανερώνει τὸ χαμό, τὸ χαλασμό, τὴν καταστροφή...

ΓΙΑΓΙΑ. Ἐσύ, παιδί μου, τὰ λὲς σὰν ἀληθινά. Αὐτὸ τὸ θεριὸ δὲν ὑπάρχει· εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας, εἶναι —πῶς νὰ στὸ πῶ; —παραμύθι...

ΣΤΑΥΡΟΣ. Δὲν εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας, γιαγιά μου, γελιέττε. Δὲν εἶναι παραμύθι. Εἶναι θεριό, θεριὸ πραματικό. Τὸ εἶδα ἐκεῖ ποὺ πῆγα, τὸ ἄκουσα. Δὲ σᾶς εἶπα πὼς γυρίζει τώρα ἀπὸ χώρα σὲ χώρα;

ΑΝΝΟΥΛΑ. Ἐδῶ ὅμως δὲν ἦρθε, Σταῦρο. Δὲν ἀκούστηκε ἐδῶ.

ΣΤΑΥΡΟΣ (*σὲ λίγο*). Μπορεῖ νὰ μὴν ἔρθη ἐδῶ; Θὰ τὸ φέρη ὁ δρόμος του ποὺ λέγεται ἀνάγκη, καὶ τότες ἀλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποὺ δὲν τὸ χαϊδέψουνε, δὲν τὸ περιποιηθοῦνε, δὲν τὸ ἡμερέψουνε...

ΑΝΝΟΥΛΑ. Μὰ πῶς μπορεῖ νὰ τὸ ἡμερέψη κανείς;

ΣΤΑΥΡΟΣ. Μπορεῖ νὰ τὸ ἡμερέψη κανείς, πρὶν ἔρθη στὴ χώρα. Νὰ πάη ὄξω στοὺς κάμπους καὶ νὰ τὸ βρῆ. Ὤ! εἶνκι θεριὸ ἄγριο μὰ ὑπάρχουνε χίλιοι τρόποι νὰ τὸ ἡμερέψη κανείς, ἀρκεῖ μονάχα νὰ τὸ χαϊδέψη, νὰ τὸ συμπονέση, νὰ γείρη παρηγορητὴς στὰ πάθη καὶ στὰ βάσανά του, νὰ σταλάξη ἐλπίδες στὴ μαύρη ἀπελπισιά του.

ΑΝΝΟΥΛΑ. Ὤ! ἐγὼ τὸ φοβᾶμαι, ἐγὼ τὸ φοβᾶμαι αὐτὸ τὸ θεριό.